

Izvorni znanstveni članak
UDK: 811.112.2'243:811.163.42

Primljen: 24. 7. 2018.
Prihvaćen: 26. 9. 2018.

PRIJENOSNA ODSUPANJA GOVORNIKA HRVATSKOGA PRI OVLAĐAVANJU NJEMAČKIM NA RAZINI B1

Sara Smrtić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Marija Lütze-Miculinić*

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Prijenosna odstupanja nastaju kao posljedica izravnoga prijenosa jezičnih elemenata iz dominantnoga jezičnoga sustava u sustav J2. Tema su ovoga rada prijenosna odstupanja govornika hrvatskoga pri ovlađavanju njemačkim na razini B1. Predmet su analize prijenosna odstupanja na (morfo)sintaktičkoj razini, a izvor analize su sastavci osmero polaznika tečaja njemačkoga jezika *Škole stranih jezika SC* u Zagrebu čiji je materinski jezik hrvatski. Cilj je ovoga rada uočiti i analizirati gramatička odstupanja za koja se pretpostavlja da su nastala kao posljedica prenošenja elemenata iz hrvatskoga u njemački kao ini jezik. Nakon provedenoga istraživanja dolazi se do zaključka da do prijenosnih odstupanja u analiziranim sastavcima najčešće dolazi zbog doslovnih prijevoda iz hrvatskoga na njemački.

Ključne riječi: prijenosna odstupanja, morfosintaktička razina, hrvatski kao J1, njemački kao J2, razina B1

1. UVOD

U ovlađavanju inim jezikom često se pojavljuju odstupanja¹ (engl. *errors*, njem. *Fehler*) na koja se u stručnoj literaturi najčešće referira u smislu otklona od norme ili od očekivanja izvornih govornika jezika koji se uči (v. npr. Corder, 1967; Kleppin, 2007; Richards, 2002; Thaler, 2012). Odstupanja su popratna pojava učenja inih jezika, premda nisu svojstvena samo učenju inih jezika, već i učenju standardnoga materinskoga, tj. prvoga jezika (Corder, 1967: 165; Gulešić-Machata i Udier, 2008: 19).

Odstupanja su obilježje svakoga učeničkoga međujezika (engl. *interlanguage*, njem. *Interimssprache*), jezičnoga sustava koji učenik inoga jezika postupno razvija tijekom učenja. Razvoj međujezika počinje aktiviranjem

* sara.smrtec@gmail.com

** mlmiculi@ffzg.hr

¹ U novije vrijeme postoji tendencija da se sve više koristi izraz *odstupanje* da bi se izbjegle negativne konotacije koje ima riječ *pogreška*.

psihološke strukture u trenutku kada učenik započne s učenjem inoga jezika. Jelaska (2005: 95) napominje da je međujezik „ishod sustavnih pravila određenoga razvojnoga stupnja koji se može cjelovito opisati u presjeku, ali i kao razvojni slijed međusobno povezanih sustava koji obilježavaju učenikov napredak.“ Taj jezični sustav učenika inoga jezika u početku uključuje odstupanja u vidu pogrešaka koje su posljedica interferencija s prvim jezikom, ali i drugim jezicima, tj. pojavljuju se bez obzira na to koji se jezik uči i koja se metoda u poučavanju rabi (Mihaljević Djigunović, 2013: 477). Osim prijenosa iz prvoga i/ili drugih jezika koje učenik uči, na odstupanja koja se pojavljuju u njegovu međujeziku utječu i prijenos uzrokovan poučavanjem, strategije učenja (inih) jezika, opće strategije komunikacije i uopćavanje pravila ciljnoga jezika, a svi ti procesi mogu dovesti do fosilizacije (usp. Han i Odlin, 2006; Klein, 1992; Kleppin, 2007; Obad i Šarić, 2015).

Odstupanja se dijele prema različitim kriterijima. Uobičajena je podjela s obzirom na jezične razine: fonološku, morfološku, sintaktičku, semantičku, pragmatičku i kulturološku (Gulešić-Machata i Udier, 2008: 20; Jelaska, 2005: 101; Kleppin, 2007: 42-44).

Rjeđa je podjela na izvorna i neizvorna odstupanja (usp. Gulešić-Machata i Udier, 2008; Macan i Kolaković, 2008; Spillner, 2009). Izvorna se odstupanja (engl. *native errors*, njem. *Fehler beim Erstspracherwerb*) pojavljuju kada izvorni govornici uče standardnu varijantu svojega prvoga jezika jer je on za njih sekundarni idiom naspram idioma koji su najprije usvojili. Neizvorna odstupanja (engl. *non-native errors*, njem. *Fehler beim Fremdsprachenerwerb*) pojavljuju se u međujeziku neizvornih govornika i gotovo se nikada ne pojavljuju u izvornih govornika. Neizvorna se odstupanja dijele na prijenosna i razvojna. Prijenosna odstupanja (engl. *interlingual errors*, njem. *interlinguale Fehler*) nastala su pod utjecajem prvoga jezika ili kojega drugoga inoga jezika, a razvojna se odstupanja (engl. *intralingual errors*, njem. *intralinguale Fehler*) pojavljuju kao dio procesa učenja i nisu rezultat prijenosa iz prvoga jezika. Na pojavu razvojnih odstupanja utječu poopćavanje (engl. *overgeneralization*, njem. *Übergeneralisierung*), regularizacija (engl. *regularization*, njem. *Regularisierung*) i pojednostavljivanje (engl. *simplification*, njem. *Simplifizierung*).

Postoji i podjela odstupanja na pogreške (engl. *errors*, odn. *systematic errors*, njem. *Kompetenzfehler*) i propuste (engl. *mistakes*, odn. *errors of performance*, njem. *Performanzfehler*). Prema Gulešić-Machata i Udier (2008: 20) „pogrješke su odstupanja koja nastaju zbog učenikova nepoznavanja pravila ciljnoga jezika“. Kleppin (2007: 41) pojašnjava da su pogreške odstupanja koja učenik ne može sam prepoznati jer strukture koje su u njihovoj podlozi još nije upoznao ili ih je krivo shvatio. Za razliku od pogrešaka propusti su „odstupanja koja odražavaju učenikovu nemogućnost da rabi ono što zapravo zna iz ciljnoga jezika“ (Gulešić-Machata i Udier, 2008: 20) i često

se pojavljuju kada je govornik umoran, bolestan, ima tremu i sl. (Corder, 1967: 166; Jelaska, 2005: 100; Kleppin, 2007: 37). Veoma je važno da nastavnici razlikuju pojmove *odstupanja*, *propusti* i *pogreške* kako bi lakše mogli planirati nastavni program, poučavati te procijeniti kako će vrednovati i ocijeniti učenika.

Predmet su ovoga rada prijenosna odstupanja na morfosintaktičkoj razini govornika hrvatskoga pri ovladavanju njemačkim kao inim jezikom (u nastavku teksta NJIJ) na razini B1. Izvor su analize sastavci prikupljeni u nastavi NJIJ-a u *Školi stranih jezika SC* u Zagrebu.

U nastavku rada donosi se pregled dosadašnjih istraživanja prijenosnih odstupanja u NJIJ-u u hrvatskom kontekstu ovladavanja tim jezikom. U središnjem dijelu rada prikazuje se provedeno istraživanje i njegovi rezultati.

2. DOSADAŠNJA PROUČAVANJA PRIJENOSNIH ODSUPANJA U HRVATSKIH GOVORNIKA NJEMAČKOGA KAO INOGA JEZIKA

Analiza pogrešaka u procesu ovladavanja inim jezicima diljem svijeta zaokuplja znanstvenike i praktičare već od 18. stoljeća naovamo (usp. Spillner, 1991; 2009). Nakon što je u drugoj polovici 20. stoljeća potpuno prevladan negativan odnos prema jezičnim pogreškama, od 90. godina 20. stoljeća pragmalingvistička i glotodidaktička istraživanja usredotočuju se na komunikacijski učinak odstupanja (smetnje u komunikaciji, nesporazumi, sugovornikov podsmijeh i sl.), a psiholingvistička na uzroke međujezičnoga prijenosa. U najnovije vrijeme u glotodidaktici se preporučuje izrada smjernica za ophođenje s prijenosnim odstupanjima koje bi trebale biti usmjerene na potrebe učenika (Spillner, 2009). Među hrvatskim glotodidaktičkim istraživanjima ovdje ćemo izdvojiti one radove koji ciljano analiziraju gramatička odstupanja u hrvatskih govornika njemačkoga jezika.

Svoboda (2010) je ispitala pogreške hrvatskih studenata germanistike u njihovim pisanim sastavcima i prijevodima. Najčešća odstupanja utvrdila je u području uporabe člana (za označavanje gramatičkoga roda imenice i za iskazivanje određenosti i neodređenosti), u području deklinacije imenskih riječi, uporabe prijedloga (u prijedložnim padežima i u priložnim oznakama), kao i u redosljedu rečeničnih dijelova u jednostavnim i složenim rečenicama. Na razini leksika istaknula je odstupanja uvjetovana interferencijom. Lütze-Miculinić i Landsman Vinković (2017) u svojem su se istraživanju bavile razinom ovladanosti njemačkim razrednim jezikom (njem. *Unterrichtssprache Deutsch*) kao posebnim funkciolektom koji se rabi u školskom okružju. U populaciji studenata germanistike nastavničkog smjera i nastavnika pripravnika s očekivanom razinom ovladanosti njemačkim jezikom C1–C2 otkrile su niz odstupanja. Na leksičkoj razini utvrđena su odstupanja uslijed nepoznavanja njemačkih naziva zanimanja i funkcija u školskoj sredini. S pragmalingvističkoga očista zanimljivi su uvidi u nepoznavanje

načina oslovljavanja osoba u školi kao i nepoznavanje tipičnih njemačkih poštapalica, uzvika i riječca. Na morfološkoj razini zabilježena su odstupanja u području djeljivih glagola, imperativa, glagolskih oblika u 2. licu jednine i množine za prisno obraćanje (*Duzen*), zamjenica (ličnih zamjenica u 2. licu jednine i množine kao i njihovih posvojnih i povratnih izvedenica), člana (za označavanje gramatičkoga roda imenice i za iskazivanje određenosti i neodređenosti) i negacije. U području sintakse utvrđeno je uklapanje vokativnih oblika vlastitih imena u njemačku rečenicu te odstupanja u redoslijedu riječi u jednostavnim i složenim rečenicama. Do sličnih rezultata došla je i Truck-Biljan (2018) ispitujući poznavanje općega i razrednoga jezika među studentima nastavničkoga smjera diplomskoga studija Germanistike na Filozofskom fakultetu u Osijeku. U govornika njemačkoga jezika na razini B2+ ili C1 utvrdila je odstupanja pri uporabi imperativa (u 2. licu jednine i množine), dativa i akuzativa te pri uporabi pojedinih prijedloga. Bagarić Medve je (2016) u suautorstvu s Berkec istražila komunikacijsku jezičnu kompetenciju (KJK) studenata na početku studija njemačkoga jezika i književnosti. Autorice su utvrdile da KJK određenog broja studenata ne odgovara razini koja se očekuje za praćenje studijskoga programa. U području gramatičke kompetencije ti ispitanici nisu dosegli očekivanu B2 razinu. Većina odstupanja utvrđena je u području tvorbe pasiva i zavisnosloženih rečenica. Istraživanje posvećeno isključivo gramatičkoj kompetenciji studenata prve godine germanistike koji su položili višu razinu državne mature proveli su Pon i Keglević (2015). Autori studije usredotočili su se na sintaksu i u tu svrhu primijenili metodu profilne analize (njem. *Profilanalyse*) koju je razvio Grieshaber (2013). Utvrđeno je da se većina ispitanika načelno služi zavisnosloženim rečenicama, što potvrđuje da su dosegli četvrtu od šest razina profilne analize, ali da nisu svladali rečeničnu zagrađu, ne znaju odabrati prikladan veznik i izbjegavaju višestruko složene rečenice.

3. PRIKAZ PROVEDENOGA ISTRAŽIVANJA

3.1. Cilj istraživanja

Cilj je ovoga rada analizirati odstupanja koja se pojavljuju u polaznika tečaja njemačkoga jezika, a koja su nastala kao posljedica prenošenja elemenata iz hrvatskoga u NJIJ. Gramatička kompetencija ispitanika analizira se u odnosu na opisni okvir referentne razine B1 za njemački jezik. Očekuje se pisani trag brojnih i raznovrsnih morfosintaktičkih odstupanja. Na temelju dobivenoga korpusa želi se uspostaviti tipologija najčešćih prijenosnih odstupanja hrvatskih govornika koji kao polaznici tečaja NJIJ-a ovladavaju njemačkim jezikom na razini B1.

3.2. Metodologija

3.2.1. Metoda anketiranja

U prvom dijelu istraživanja svi su ispitanici ispunili upitnik kojem je bio cilj prikupiti opće podatke o ispitanicima. Upitnik se sastoji od triju tematskih skupina pitanja – osobnih podataka, podataka o roditeljima i podataka o učenju njemačkoga jezika. Iako su pitanja u upitniku preuzeta iz interdisciplinarnoga rada M. Orsag (2017), pojedina su pitanja i ponuđeni odgovori dopunjeni.

Prva skupina pitanja sadrži pitanja o spolu, godini rođenja, mjestu i državi rođenja i stanovanja, zanimanju, državljanstvu, prvom jeziku, znanju inih jezika. Druga skupina pitanja sadrži pitanja o državljanstvu roditelja, mjestu i državi njihova rođenja i stanovanja, prvom jeziku te o jeziku na kojem polaznici s njima razgovaraju. Treća skupina pitanja sadrži pitanja o kontaktu s njemačkim jezikom, vremenu njegova učenja u *Školi stranih jezika SC*, ali i izvan nje, uporabi njemačkoga jezika izvan nastave u školi stranih jezika, putovanjima u zemlje njemačkoga govornoga područja, komunikaciji s izvornim govornicima u tim zemljama te razlozima, tj. motivaciji za učenje njemačkoga (npr. upoznavanje jezika i kulture obitelji ili partnera, poboljšanje znanja jezika, poslovne veze, sporazumijevanje tijekom odmora, nova prijateljstva, zvučnost jezika, posao, posjedovanje nekretnine, odmor, prisila).

Upitnik je napisan na hrvatskom jeziku da bi ispitanici bolje i lakše razumjeli pitanja, oblikovan je pomoću servisa *Google Obrasci* i poslan na e-adrese polaznika. Podaci koji su prikupljeni tim upitnikom dostupni su autoricama ovoga rada u obliku automatski spremljene tablice *Microsoft Office Excel*.

3.2.2. Jezični zadatak

U drugome dijelu istraživanja ispitanici su rješavali jezične zadatke – sastavak, opis slike, dijalog, životopis.

Prvi je zadatak pisanje sastavka na temu *Moje najbolje putovanje*. Ispitanici su u tom sastavku odgovarali na pitanja gdje su, kada, koliko dugo i s kime bili na putovanju, čime su se vozili, gdje su spavali, što su jeli i pili, koje su znamenitosti posjetili, kamo su išli na izlet, što su tamo radili, jesu li upoznali nove ljude, što im se osobito svidjelo, što im se uopće nije svidjelo, bi li opet otputovali na to mjesto i bi li ga preporučili svojim prijateljima.

Drugi je zadatak opis slike koja prikazuje kuću u kojoj članovi obitelji obavljaju različite aktivnosti – mama pere suđe, djevojčica jede, baka čita knjigu, dječak pere zube i sl. Ispitanici su pri opisu slike trebali odgovoriti na pitanja gdje živi ta obitelj, koje se prostorije nalaze u kući, kako izgledaju

te prostorije, koji je namještaj u sobama, koji se kućanski aparati nalaze u određenim prostorijama, što rade članovi obitelji i gdje se oni nalaze.

U trećem se zadatku od ispitanika traži da napišu dijalog između dva poznanika koji se već dugo nisu vidjeli, ali su se slučajno sreli na trgu.

U četvrtom zadatku ispitanici su trebali napisati narativni životopis. U njemu su trebali navesti svoje osobne podatke, podatke o školovanju, radno iskustvo, izobrazbu i stručno usavršavanje, osobna znanja i vještine, nagrade i priznanja te interese i aktivnosti.

Kako bi se izbjeglo preuzimanje rečeničnih konstrukcija iz zadataka, svi su zadaci za polaznike tečaja njemačkoga jezika napisani na hrvatskom jeziku. Budući da se u ovome radu analiziraju prijenosna odstupanja na razini B1, preporučeni je opseg od 150 do 180 riječi. Svi su ispitanici jezične zadatke rješavali kod kuće, a pri pisanju su se mogli koristiti rječnicima, pravopisima, priručnicima, knjigama i internetom. Ispitanici su napisane jezične zadatke slali na e-adrese autorica rada.

3.2.3. Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo osmero ispitanika koji polaze tečaj njemačkoga jezika u *Školi stranih jezika SC*. Iz podataka koje su ispitanici pružili u opisanom upitniku (v. poglavlje 3.2.1.) proizlazi da je svim polaznicima tečaja njemačkoga jezika u *Školi stranih jezika SC* prvi jezik hrvatski i da svi imaju hrvatsko državljanstvo. Od osmero polaznika šest je muškaraca i dvije žene u dobi od 23 do 31 godine. Svi su polaznici rođeni u Hrvatskoj (Split, Požega, Pula, Bjelovar, Varaždin, Čakovec, Virovitica, Zagreb), govore barem jedan ini jezik (njemački, engleski, talijanski, španjolski) i sa svojim su roditeljima razgovarali na hrvatskom jeziku. Većina polaznika navodi da se s njemačkim jezikom prvi put susrela u obrazovnim ustanovama, razgovoru s obitelji, rodbinom i prijateljima, na poslu ili na televiziji. Prije nego što su upisali tečaj u *Školi stranih jezika SC*, sedmero je polaznika već učilo njemački jezik u školi, na fakultetu ili na tečaju u školi stranih jezika. Šestero je polaznika navelo da je u kontaktu s njemačkim jezikom i izvan nastave u *Školi stranih jezika SC*. U kontakt s njemačkim jezikom dolaze kada posjećuju obitelj, rodbinu i prijatelje u zemljama njemačkoga govornoga područja, koristeći se medijima ili surađujući s poslovnim partnerima. Troje polaznika u zemlje njemačkog govornog područja putuje tri puta godišnje ili češće, a s izvornim govornicima razgovara u svakodnevnim situacijama. Jedna polaznica odlazi u zemlje njemačkoga govornoga područja jednom godišnje, dvoje polaznika svakih pet godina, a dvoje još nikada nije bilo u tim zemljama. Budući da neki polaznici rijetko odlaze u zemlje njemačkoga govornoga područja ili još nikada nisu bili tamo, nemaju priliku često razgovarati s izvornim govornicima. Kada je riječ o motivaciji, svi ispitanici posjeduju i uklopnu i uporabnu motivaciju, a neki dodatno i komunikacijsku i društvenu. Samo je

jedan ispitanik potvrdio estetsku motiviranost za učenje njemačkoga jezika – uči njemački jer mu lijepo zvuči.²

Tablica 1. donosi prikaz mjesta i države rođenja te dobi i motivacije polaznika *Škole stranih jezika SC*. Razvidno je da je u pogledu države rođenja, dobi i motivacije riječ o homogenom uzorku ispitanika. Svi polaznici *Škole stranih jezika SC* odrasle su dobi – šestero polaznika ima između 19 i 25 godina, a dvoje polaznika između 25 i 35 godina.³

Tablica 1. Prikaz mjesta i države rođenja, dobi i motivacije polaznika *Škole stranih jezika SC*

Polaznik	Mjesto i država rođenja	Dob	Motivacija
P1	Split, Hrvatska	24	uklopna, uporabna, komunikacijska, društvena, estetska
P2	Požega, Hrvatska	25	uklopna, uporabna, društvena
P3	Pula, Hrvatska	28	uklopna, uporabna, komunikacijska
P4	Bjelovar, Hrvatska	31	uklopna, uporabna, komunikacijska
P5	Varaždin, Hrvatska	23	uklopna, uporabna, društvena
P6	Čakovec, Hrvatska	23	uklopna, uporabna
P7	Virovitica, Hrvatska	23	uklopna, uporabna
P8	Zagreb, Hrvatska	24	uklopna, uporabna, komunikacijska

3.2.4. Gramatička kompetencija ispitanika prema opisnom okviru referentne razine B1 za njemački jezik

U ovom se istraživanju pratila gramatička kompetencija ispitanika na B1 razini prema ZEROJ-u. „Gramatička kompetencija je sposobnost razumijevanja i izražavanja značenja proizvodnjom i prepoznavanje ispravno složenih fraza i rečenica u skladu s tim pravilima“ (ZEROJ, 2005: 116). Govornik na razini B1 „komunicira s prihvatljivom točnošću u poznatim kontekstima. Općenito dobro vlada gramatikom iako se osjeća utjecaj prvoga jezika. Pravi sustavne pogreške, ali je jasno što želi izraziti. Koristi s prihvatljivom točnošću fond uobičajenih rutinskih formula vezanih za predvidive situacije“ (ZEROJ, 2005: 117).

U nastavku će se dati i nešto detaljniji pregled gramatičke kompetencije za njemački jezik prema opisnom okviru referentne razine B1 *Profile Deutsch* (2005).

² Jelaska (2005: 111–114) donosi pregled čak 12 vrsta motivacije koje naziva i razlozima učenja. Dok se uklopna ili integrativna motivacija temelji na želji pojedinca za uključivanjem u društvo ljudi čiji jezik uči jer primjerice trajno odlaze u inozemstvo i žele prihvatiti kulturu druge zemlje, uporabna ili instrumentalna motivacija prevladava u onih pojedinaca koji žele ostvariti određene ciljeve poput polaganja ispita kao dokaz poznavanja jezika radi upisa na fakultet, dobivanja bolje plaćenog posla, boravišne dozvole i sl. Komunikacijska motivacija temelji se na želji pojedinca da u svakodnevnom situacijama razgovara s izvornim govornicima. Kod te vrste motivacije ovladava se najčešće samo razgovornim jezikom. Društvena motivacija javlja se u pojedinaca koji uče neki strani jezik da bi upoznali nove ljude bilo na samome tečaju ili u kontaktu s izvornim govornicima toga stranoga jezika. Estetska motivacija temelji se na osobnom užitku u nekom jeziku zbog njegova zvuka ili ljubavi prema stranim jezicima.

³ Više o utjecaju dobi na motivaciju vidi u Jelaska i Kusin (2015: 49–50). Autori naglašavaju da je „dob u kojoj se neki jezik usvaja ili uči važna zbog utjecaja koji na ovladanost jezikom imaju razvojne osebnosti“ i prema dobi razlikuju dječji, mladenački i odrasli jezik.

a) Morfologija

Morfologiju NJIJ-a na razini B1 čine morfologija glagola (kategorija broja, lica, vremena, načina, stanja), morfologija imenica (kategorija broja, roda, padeža), morfologija pridjeva.

Morfologija glagola

Što se glagolskih oblika tiče, govornik na B1 razini vlada prezentom, perfektom slabih (njem. *regelmäßige, schwache Verben*), jakih (*unregelmäßige, starke Verben*) i djeljivih glagola (njem. *trennbare Verben*), preteritom i pluskvamperfektom u izjavnome, upitnome i niječnome obliku u svim glagolskim licima. Na ovoj razini govornik ovladava futuroom prvim, infinitivnim konstrukcijama s (*um...*) *zu* te konstrukcijama *lassen* + infinitiv i *würde* + infinitiv. Govornik na razini B1 ovladava i češćim funkcionalnim glagolima (njem. *Funktionsverben*).⁴

Od glagolskih načina govornik na razini B1 vlada indikativom, imperativom i konjunktivom drugim glagola *haben* i *sein* i modalnoga glagola *können*.

Kada je riječ o glagolskom stanju, govornik na razini B1 ovladava aktivom i pasivom zbivanja (njem. *Vorgangspassiv*).

Morfologija imenica

Govornik je na B1 razini upoznat s činjenicom da je rod imenica u njemačkome jeziku gramatički i da imenice mogu biti muškoga, ženskoga ili srednjega roda. Na ovoj razini govornik vlada činjenicom da ispred imenice dolazi određeni (njem. *bestimmter Artikel*), neodređeni (njem. *unbestimmter Artikel*) ili nulti član (njem. *Nullartikel*), ali pri njihovoj uporabi postoji mogućnost pogreške. Uz to ovladao je svim padežima njemačkoga jezika – nominativom, genitivom, dativom i akuzativom.

Morfologija pridjeva

Na razini B1 govornik je usvojio deklinaciju pridjeva uz određeni (njem. *Adjektivdeklinaton nach dem bestimmten Artikel*) i neodređeni član (njem. *Adjektivdeklinaton nach dem unbestimmten Artikel*) te deklinaciju pridjeva s nultim članom (njem. *Adjektivdeklinaton nach dem Nullartikel*) u svim padežima, ali se njima koristi s mogućnošću pogreške. Uz to ovladao je komparativom i superlativom najčešćih pridjeva, kao i njihovim nepravilnim oblicima (npr. *alt* – *älter* – *am ältesten*, *hoch* – *höher* – *am höchsten*, *teuer* – *teurer* – *am teuersten*, *dunkel* – *dunkler* – *am dunkelsten*, *gut* – *besser* – *am besten*, *viel* – *mehr* – *am meisten*).

⁴ Njemačko gramatičko nazivlje preuzeto je iz referentne gramatike za učenje njemačkoga kao inoga jezika (Helbig i Buscha, 2014).

Morfologija zamjenica

Govornik je na razini B1 ovladao ličnim, posvojnim, pokaznim (*derselbe/dieselbe/dasselbe*), neodređenim (*irgendetwas, irgendjemand, wenige, irgendwelche, beide, einige, welcher/welche/welches, mancher/manche/manches* i dr.), upitnim (*wer, was, welcher/welche/welches*) i odnosnim (*wer, was, welcher, der/die/das* i dr.) zamjenicama u svim padežima. Na toj razini govornik poznaje povratne zamjenice u akuzativu (*mich, dich, sich, uns, euch, sich*) i dativu (*mir, dir, sich, uns, euch, sich*) te uzajamno povratne zamjenice (*einander, auseinander, miteinander*).

b) Sintaksa

Govornik je na razini B1 ovladao sintaksom spojeva riječi, jednostavnih i složenih rečenica te teksta, rečeničnim okvirom i redoslijedom rečeničnih dijelova.

Sintaksa spojeva riječi i jednostavnih rečenica

Na razini B1 govornik je upoznat sa sročnošću i pridruživanjem, ali u konstrukcijama koje su različite od prvoga jezika često dolazi do pogreške. Govornik je na toj razini usvojio jednostavne izjavne (njem. *Aussagesatz*), upitne (njem. *Fragesatz*), zahtjevne (njem. *Aufforderungssatz*) i usklične (njem. *Ausrufesatz*) rečenice.

Govornik na razini B1 usvojio je ove rečenične dijelove: subjekt, predikat, predikativ, objekt, priložne oznake i atribut. Zna da se u njemačkoj rečenici subjekt ne može izostaviti. Osim toga upoznat je s predikativom koji se odnosi na subjekt (uz glagole *sein, werden, bleiben, heißen*) i predikativom koji se odnosi na objekt (uz glagole *nennen, finden*). Govornik na toj razini može upotrijebiti objekt u akuzativu (*das Buch lesen*), dativu (*dem Freund helfen*) i prijedložni objekt (*mit einer Frau sprechen*). Sposoban je proizvesti rečenice s priložnim oznakama mjesta, vremena, smjera, uzroka, sredstva, svrhe, načina, količine. Kada je riječ o atributu, govornik na razini B1 može se koristiti sročnim i nesročnim atributima.

Sintaksa složenih rečenica i tekst

Govornik na B1 razini ovladao je rečeničnim nizom (njem. *Satzreihe*) i zavisno složenim rečenicama (njem. *Satzgefüge*). Kada je riječ o rečeničnom nizu, govornik je upoznat sa sastavnim (*und, sowohl...als auch, weder...noch, nicht nur...sondern auch*), rastavnim (*oder, entweder...oder, sonst*), suprotnim (*sondern, aber, doch, jedoch, dagegen*), dopusnim (*trotzdem*), uzročnim (*denn, nämlich*) i posljedičnim (*also, daher, darum, deshalb, deswegen*) veznicima odnosno vezničkim priložima. Kada je riječ o zavisnosloženim rečenicama, govornik je upoznat sa veznicima subjektivnih i objektivnih (*dass*), vremenskih (*als, nachdem, seit, seitdem, während*), uzročnih (*da, weil*), dopusnih (*obwohl*),

namjernih (*dass, damit, um zu*), posljedičnih (*dass, sodass*), poredbenih (*je... desto*), pogodbenih (*wenn, falls*) i atributnih rečenica.

Rečenični okvir

Na razini B1 govornik je upoznat s rečeničnim okvirom (njem. *Satzrahmen, Satzklammer*), no pri njegovoj uporabi dolazi do pogreške. Načelo napetosti jedno je od osnovnih načela na kojemu se temelji rečenica u njemačkom, a ako se napetost riješi prije kraja rečenice, rečenica je gramatički neispravna (Glovacki-Bernardi 2017: 35).

Red riječi

Govornik je ovladao neutralnim redoslijedom rečeničnih dijelova: subjekt + predikat + objekt. Iako je svjestan činjenice da u rečenici u kojoj se nalazi objekt u dativu i objekt u akuzativu, imenički objekt u dativu uvijek stoji ispred imeničkoga objekta u akuzativu, takve rečenice upotrebljava s mogućnošću pogreške.

Ispitanici *Škole stranih jezika SC* gramatičku kompetenciju na B1 razini stječu rabeći udžbenik i vježbenicu *Themen aktuell 3*.

3.3. Rezultati

U nastavku se prikazuju rezultati analize gramatičkih odstupanja govornika hrvatskoga u ovladavanju njemačkim na razini B1. Primjeri koji se iznose u prikazu rezultata nisu lektorirani, a neki su skraćeni radi zornosti. Pri analizi se ukazuje samo na ono odstupanje koje se u tom odlomku tumači.

(1) Red riječi

U njemačkome se jeziku sprežani oblik glagola (njem. *finite Verb*) u izjavnim rečenicama uvijek nalazi na drugome mjestu u rečenici (primjeri i–xii), a u zavisnim rečenicama na kraju rečenice (primjeri xiii–xix). Do odstupanja u sljedećim rečenicama dolazi zbog prenošenja redoslijeda riječi iz hrvatskoga u njemački.

- i. Vor dem Haus *ein Junge spielt* mit dem Hund. (umj. *spielt ein Junge*)
- ii. Alle Mitglieder *etwas arbeiten*. (umj. *arbeiten etwas*)
- iii. In der Küche *die Mutter wäscht* das Geschirr ab. (umj. *wäscht die Mutter*)
- iv. In dem Schlafzimmer *ein Mädchen lernt* für die Schule. (umj. *lernt ein Mädchen*)
- v. Neben, im Badzimmer, *der Sohn putzt* die Zähne. (umj. *putzt sich der Sohn*)
- vi. Von den Haushaltsgeräte *die Familie hat* nur den Herd und den Kühlschrank. (umj. *hat die Familie*)

- vii. In Kinderzimmer *ein Mädchen macht* die Hausaufgabe. (umj. *macht ein Mädchen*)
- viii. Deshalb *ich liebe* dich. (umj. *liebe ich*)
- ix. Von 2013 bis heute *ich studiere* Medizin am Medizinische Universität Zagreb. (umj. *studiere ich*)
- x. Von 2001 bis 2009 *ich bin* in der Grundschule (...) gegangen. (umj. *bin ich*)
- xi. Von 2014 (...) *ich habe* in einem Restaurant im Cres als der Kellner gearbeitet. (umj. *habe ich*)
- xii. Am meistens *ich lebe* in Zagreb... (umj. *lebe ich*)
- xiii. In Cordoba waren viele verschiedene Erasmus Studenten, sodass wir uns *getroffen haben* jeden Abend. (umj. ... *sodass wir uns jeden Abend getroffen haben.*)
- xiv. Aber meine Meinung ist, dass der Verkehr *ist* zu groß. (umj. ... *dass der Verkehr zu groß ist.*)
- xv. Ich mag es, wie (...) die Natur *ist* überall. (umj. ...*wie die Natur überall ist.*)
- xvi. Das ist auch ein Grund, warum *lebe* ich immer in dem Dorf. (umj. ... *warum ich immer in dem Dorf lebe.*)
- xvii. Ich kann nicht ferner vom mein Haus gehen, weil mein Frau nicht *lässt mich*. (umj. *mich nicht lässt.*)⁵
- xviii. Ich verstehe, du sollst ein Wochenende *kommen* in Zagorje und sehen wie gut *ist* es. (umj. ...*in Zagorje kommen und sehen, wie gut es ist.*)⁶
- xix. Wann *kommen* sie im Haus dann kommen sie direkt in die Küche. (umj. *Wenn sie ins Haus kommen,...*)

(2) *Nepovratni glagol umjesto povratnoga*

U primjerima (2.i) do (2.iii) odstupa se u uporabi povratnoga glagola – povratna zamjenica u dativu izostavlja se po uzoru na hrvatski jezik.

- i. ... der Sohn *putzt* die Zähne. (umj. *putzt sich*)
- ii. Im Bad *putzt* der Sohn seine Zähne. (umj. *putzt sich*)
- iii. Der Junge wäscht Zähne. (umj. *putzt sich*)

(3) *Pogrešna uporaba članova*

U hrvatskome jeziku funkciju neodređenoga člana može imati neodređeni determinator *jedan* (Belaj i Matovac, 2015: 2). Učenici često umjesto neodređenoga navode određeni član i obratno ili ih pak izostavljaju. U primjerima (3.i) do (3.v) određeni je član upotrijebljen umjesto neodređenoga

⁵ U primjeru je ispravljen samo red riječi, no ova surečenica zahtijeva složeniju intervenciju, primjerice ovako: *weil mir das meine Frau nicht erlaubt* ili *weil mich das meine Frau nicht machen lässt*.

⁶ Kao u primjeru XVII, i ovdje bi trebalo još ponešto ispraviti: *nach Zagorje kommen und sehen, wie gut es da ist*.

člana, a u primjeru (3.vi) neodređeni je član upotrijebljen umjesto određenoga člana. U primjeru (3.vii) upotrijebljen je određeni član umjesto nultoga. U primjerima (3.viii) do (3.x) član je izostavljen.

- i. Von den Haushaltsgeräte die Familie hat nur *den* Herd und *den* Kühlschrank.
- ii. Oma (...) liest *das* Buch.
- iii. Das Haus hat fünf Zimmer: *das* Wohnzimmer, *die* Küche ein Badezimmer und zwei Schlafzimmer.
- iv. Im Wohnzimmer befindet sich eine Sofa, *der* Arbeitstisch, viele Bilder und *der* Kamin.
- v. In dem Haus sind *die* Küche, *das* Wohnzimmer, *das* Schlafzimmer, *das* Kinderzimmer und *das* Badzimmer.
- vi. In *einem* Schlafzimmer sind der Vater und das Baby.
- vii. Alles ist in der Nähe: (...) *die* Olga's Uni.
- viii. In dem Wohnzimmer liest *Oma* Buch. (umj. ... (*die*) *Oma* ein Buch.)
- ix. *Mutter und Mädchen* sind in der Küche. (umj. *Die Mutter und das Mädchen*...)
- x. Das Mädchen schreibt *Hausaufgabe*. (umj. *die/seine Hausaufgabe*)

(4) Zamjena roda

Rečenice (4.i-ii) primjeri su odstupanja zbog prijenosa gramatičkoga roda iz hrvatskoga u njemački jezik.

- i. Möchtest du *mein Telefonnummer*? (umj. *meine*, hrv. *moj broj telefona*)
- ii. *Letzte Jahr* war ich in Afrika... *Nachte Jahr* wollte ich im Ande gehen. (umj. *letztes, nächstes*, hrv. *prošle godine, sljedeće godine*)

(5) Pogrešna uporaba pridjeva

Kada u hrvatskome predikatno ime čini pridjevska riječ, ta je riječ istoga roda kao subjekt (npr. *Sofia je lijepa. Lukas je lijep.*), dok u njemačkome to nije slučaj – bez obzira na to kojega je roda riječ u službi subjekta, pridjevska je riječ uvijek u rodno neobilježenoj obliku (npr. *Sofia ist schön. Lukas ist schön.*).

- i. Meine Familie ist nicht *große*. (umj. *groß*, hrv. *Moja obitelj nije velika.*)

(6) Prijedložno-padežni izrazi

U primjeru (6.i) umjesto akuzativa upotrijebljena je konstrukcija koja je doslovan prijevod konstrukcije *uživati u*.

- i. ... wir *genießen in der Natur*. (umj. ... wir *genießen die Natur*.)

U primjeru (6.ii) konstrukcija *Hvala na pozivu*, doslovno je prevedena na njemački. Umjesto s prijedlogom *für*, usp. *Vielen Dank für die Einladung*, upotrijebljena je akuzativna konstrukcija s prijedlogom *na*.

- ii. Vielen Dank *an* die Einladung. (umj. *für*)

Konstrukcije *na prvome katu* u primjerima (6.iii–6.v) i *na drugome katu* u primjeru (6.vi) doslovno su prevedene na njemački. Umjesto njih trebalo je rabiti konstrukciju s dativom i prijedlogom *in*.

- iii. Das Kinderzimmer ist auch *an dem ersten Stock*. (umj. *im ersten Stock*)
- iv. Die Küche ist *am ersten Stock*. (umj. *im ersten Stock*)
- v. Das Wohnzimmer ist auch *am ersten Stock*... (umj. *im ersten Stock*)
- vi. Das Badezimmer ist auch *am zweiten Stock*. (umj. *im zweiten Stock*)

Doodstupanja u primjerima (6.vii) i (6.viii) dolazi zbog toga što se glagol *warten* rabi kao glagol *čekati* koji kao prijelazni traži dopunu u besprijedložnome akuzativu. Glagol *warten* dolazi s prijedlogom *auf* i akuzativom.

- vii. ... *wen* wartest du? (umj. *auf wen*)
- viii. Ich warte *meine Frau*. (umj. *auf meine Frau*)

Odstupanje u primjeru (6.ix) posljedica je prenošenja konstrukcije *putovanje do + G* na njemački. U njemačkome se u tome značenju rabi prijedlog *nach*.

- ix. Die Reise *bis* Budapest hat 5 Stunde gedauert. (umj. *nach*)

(7) Konstrukcije s infinitivom

Konstrukcije s infinitivom u njemačkome dolaze s veznikom *zu*. U primjeru (7.i), sukladno hrvatskome, izostavljeni su i veznik i zarez. Iako glagol *lernen* bez imenskog skupa ne traži zarez i infinitiv s veznikom *zu* (npr. *Sie lernen schwimmen.*), u primjeru (7.i.) trebalo bi ih dodati jer je riječ o infinitivnoj konstrukciji s funkcijom objektne rečenice:

- i. Sie lernen *auf eigenen Füßen* stehen. (umj. *Sie lernen, auf eigenen Füßen zu stehen*. hrv. *Oni uče stajati na vlastitim nogama.*)⁷

(8) Predikatne kategorije lica i broja

U oba jezika postoji slaganje između subjekta i predikata u kategoriji lica i broja (Helbig i Buscha, 2014: 536; Silić i Pranjković, 2005: 286), no izravnim prenošenjem gramatičkih obilježja imenice u službi subjekta iz hrvatskoga u njemački jezik mogu se proizvesti neovjerene rečenice. Tako je analogno s hrvatskom rečenicom *U dnevnoj sobi su stepenice*. u tekstu navedeno:

- i. Im Wohnzimmer *sind* die Treppe. (umj. *ist*)

(9) Tvorba perfekta

U hrvatskome se jeziku perfekt tvori od nenaglašenih oblika nesvršenoga prezenta pomoćnoga glagola *biti* i pridjeva radnoga glagola koji se spreže, a u njemačkome se jeziku perfekt tvori od pomoćnoga glagola *haben* ili *sein* i participa perfekta. Glagolom *haben* perfekt tvore prijelazni, povratni i neprijelazni glagoli kada radnja, stanje ili zbivanje koje izriču traje, a glagolom

⁷ Na razini B1 učenici se prvi put susreću s infinitivnim konstrukcijama pa je ovako formulirana rečenica zapravo vrijedna pohvale jer bi je u kolokvijalnom stilu i njemački govornici slično oblikovali.

sein perfekt tvore neprijelazni glagoli koji označuju promjenu stanja ili smjer kretanja. Pri tvorbi perfekta govornici hrvatskoga jezika imaju poteškoća pa u primjerima (9.i) i (9.ii) perfekt tvore pomoćnim glagolom *haben*, a ne pomoćnim glagolom *sein*.

- i. Und meine Mutter *hat* gestorben. (umj. *ist*)
- ii. Wir *haben* von Zagreb geflogen... (umj. *sind*)

(10) *Povratni glagol umjesto nepovratnoga* – U primjeru (10.i) i (10.ii) dolazi do odstupanja jer su glagoli *nadati se* i *boriti se* u njemačkome nepovratni, a u hrvatskome povratni.

- i. Ich *hoffe mich*, dass du eine andere Frau findest.
- ii. Obwohl ich *mich* für meine Frau *gekämpft habe*...

(11) *Pogrešna uporaba rečeničnoga okvira*

Rečenični okvir (njem. *Satzrahmen*, *Satzklammer*) osobitost je građenja rečenice u njemačkome jeziku. Ako u rečenici uz sprežani oblik glagola (njem. *finites Verb*) postoji i njegov oblik koji nije sprežani (njem. *infinites Verb*), kao npr. prefiks djeljivog glagola, particip perfekt ili glagol u infinitivu, sprežani se oblik nalazi na drugom mjestu, a oblik koji nije sprežani na posljednjem mjestu u rečenici. Odstupanje u primjerima (11.i–iii) posljedica je prenošenja rečenica *Rođen sam u Varaždinu*. i *Želim to preporučiti svojim prijateljima*. na njemački. U njemačkome se u takvim rečenicama koristi rečenični okvir.

- i. Ich *bin geboren* am 16. May 1995. in Varaždin. (umj. *Ich bin am 16. Mai 1995 in Varaždin geboren*.)
- ii. Ich *bin geboren* am 8.1.1995 in Virovitica. (umj. *Ich bin am 8.1.1995 in Virovitica geboren*.)
- iii. ... ich will *empfehlen* das meinen Freunden. (umj. ... *ich will das meinen Freunden empfehlen*.)

(12) *Negacija imenice niječnicom nicht*

Osobitost je njemačkoga jezika negacija imenice niječnicom *kein*, dok se u hrvatskome imenica može zaniijekati niječnicom *ne* (njem. *nicht*). U primjeru (12.i) dolazi do odstupanja zbog doslovnog prijevoda niječnice *ne* na njemački, usp. *Tamo nema svježeg zraka*.

- i. Dort gibt es *nicht frisch Luft*. (umj. *keine frische Luft*)

3.4. *Rasprava*

Rezultati prikazanoga istraživanja potvrđuju nalaze o odstupanjima iz prijašnjih istraživanja koja se bave gramatičkom kompetencijom govornika hrvatskoga pri ovladavanju njemačkim kao inim jezikom.

Podudarnosti u rezultatima ponajprije se mogu objasniti okvirnim predmetom i ciljem istraživanja, a to je analiza gramatičke kompetencije

hrvatskih govornika NJIJ-a u najširem smislu riječi i utvrđivanje konkretnih područja u kojima dolazi do odstupanja. No uz istraživanje M. Svobode (2010) osobitost je ovoga rada njegova specifična usmjerenost na odstupanja prouzrokovana prenošenjem elemenata hrvatskoga kao prvoga jezika u sustav njemačkoga kao inoga jezika.

U studijama o gramatičkim odstupanjima uočljiva je velika sličnost među ispitanicima. U svim se istraživanjima radi o odraslim, ali mladim ispitanicima u dobi između 18 i 31 godine kojima je hrvatski prvi jezik, a njemački ini. Sličnost se može uočiti i u očekivanoj ovladanosti NJIJ-em. Svi su studijama obuhvaćeni ispitanici već nadišli temeljnu razinu (A1–A2) te se njihov stupanj ovladanosti NJIJ-em može odrediti kao razina B1 (Bagarić Medve i Berkec, 2016; Pon i Keglević, 2015; Smrtić, 2018), B1–C1 (Svoboda, 2010) ili C1–C2 (Lütze-Miculinić i Landsman Vinković, 2017). Međutim, za razliku od dosadašnjih studija u kojima su ispitanici studenti germanistike ili nastavnici pripravnici njemačkoga jezika i književnosti, u predmetnom su istraživanju ispitanici polaznici tečaja za učenje NJIJ-a. Razliku u odnosu na dosadašnje studije predstavlja i utvrđivanje motivacije polaznika tečaja za učenje NJIJ-a jer se u prijašnjim studijama motivacija ispitanika za studij germanistike nije ispitivala ili dobiveni rezultati iz prostornih razloga nisu uvršteni u rad (v. Bagarić Medve i Berkec, 2016). Ipak, već i sam profesionalni interes ispitanika (studenata i profesora) za germanistiku, upućuje na prisutnost uklopne i uporabne motivacije. Budući da ti oblici motivacije za učenje njemačkoga jezika prevladavaju i u ispitanika u predmetnoj studiji, može se postulirati općenito dominantna prisutnost uklopne i uporabne motivacije svih ispitanika obuhvaćenih studijama o gramatičkoj kompetenciji.

Kao korpus svih studija poslužili su pisani radovi ispitanika. Pritom su instrumenti bili vrlo različiti: od sastavaka i prijevoda prikupljenih tijekom studija (Svoboda, 2010), preko različitih tipova ispita jezičnoga znanja (Bagarić Medve i Berkec, 2016; Pon i Keglević, 2015), odnosno prijevoda zadanih rečenica s prvoga jezika na ini (Lütze-Miculinić i Landsman Vinković, 2017) do pisanja kratkih sastavaka na zadanu temu (Smrtić, 2018).

Ukupno gledano, u pisanim su radovima hrvatskih govornika NJIJ-a utvrđena odstupanja u sljedećim morfosintaktičkim područjima: član (kao indikator gramatičkoga roda te određenosti i neodređenosti imenice), deklinacija imenica, zamjenica i pridjeva (prenošenje hrvatskih padežnih nastavaka u njemačke rečenice), sročnost, prijedlozi (u prijedložnim padežima i priložnim oznakama), imperativ (nepoznavanje ispravnih oblika nepravilnih i djeljivih glagola), povratni i nepovratni glagoli, općenito konjugacija u 2. licu jednine i množine, pasiv, red riječi u jednostavnim i složenim rečenicama, rečenični okvir, negacija.

U prikazanom radu utvrđena su gotovo sva spomenuta odstupanja (osim vokativa i imperativa, što ne znači da ih treba isključiti iz daljnjih

razmatranja, nego samo da ih ispitanici u svojim sastavcima nisu upotrijebili) a otkrivena su još i neka nova odstupanja (poopćavanje tvorbe perfekta s pomoćnim glagolom *haben* i konstrukcije s infinitivom). Budući da se rukovodi opisivačima iz ZEROJ-a, prikazani rad donosi precizne podatke o odstupanjima u području svih morfosintaktičkih jezičnih sastavnica kojima ovladavaju učenici na razini B1 njemačkog kao inog jezika. Zanimljivo je da su prijenosna odstupanja doista utvrđena u svim navedenim sastavnicama.

U prikazanom radu potvrđena je pretpostavka o preslikavanju hrvatskih struktura na njemački jezik u morfosintaktičkim sastavnicama kojima ovladavaju učenici NJIJ-a na razini B1 što pokazuje trajnu aktualnost pitanja prijenosnih odstupanja i u znanstvenim istraživanjima i u nastavnoj praksi.

4. ZAKLJUČAK

Razlike među jezicima katkada otežavaju učenje inoga jezika i vode do negativnoga jezičnoga prijenosa. Pri ovladavanju inojezičnim njemačkim često se pojavljuju prijenosna odstupanja – odstupanja koja su možda nastala pod utjecajem prvoga jezika ili kojega drugoga inoga jezika.

Predmet su ovoga rada bila prijenosna odstupanja govornika hrvatskoga pri ovladavanju njemačkim na razini B1. U radu su se analizirala gramatička odstupanja na (morfo)sintaktičkoj razini. Do prijenosnih odstupanja u analiziranim sastavcima najčešće dolazi zbog doslovnoga prijevoda s prvoga na ini jezik, tj. s hrvatskoga na njemački.

Izvorni govornici hrvatskoga jezika pri ovladavanju njemačkim na razini B1 najčešće griješe u redu riječi, povratnim i nepovratnim glagolima, članovima, prijedložno-padežnim izrazima i uporabi rečeničnoga okvira.

Nepostojanje određenih odstupanja u analizi sastavaka ne mora nužno značiti da su govornici u potpunosti ovladali nekim gramatičkim fenomenom, nego da u analiziranim sastavcima nije bilo primjera za takva odstupanja.

Budući da su se u ovome radu analizirala samo gramatička odstupanja izvornih govornika hrvatskoga pri ovladavanju njemačkim na razini B1, ta se odstupanja ne mogu generalizirati jer nedostaju analize fonoloških, pravopisnih, tvorbenih i leksičko-semantičkih odstupanja. Osim toga slično bi istraživanje trebalo provesti s većim brojem ispitanika tijekom duljeg razdoblja na svim razinama (A1, A2, B1, B2, C1, C2).

Rezultati istraživanja mogu koristiti nastavnicima u nastavi inojezičnoga njemačkoga, ali i pri izradi udžbenika i ostalih didaktičkih materijala za ciljano svladavanje pojedinih gramatičkih fenomena. Usredotočujući se na gramatičke fenomene kod kojih dolazi do prijenosnih odstupanja, nastavnici bi mogli upozoriti učenike na moguće negativne jezične prijenose iz prvoga jezika i na taj im način olakšati proces učenja inojezičnog njemačkog.

LITERATURA

- Bagarić Medve, V. i Berkeć, S. (2016) Komunikacijska jezična kompetencija studenata na početku studija njemačkoga jezika i književnosti. *Strani jezici* 45 (2015), 1: 4–22.
- Belaj, B. i Matovac, D. (2015) O upotrebi i funkciji neodređenih determinatora jedan i neki kao članova u hrvatskom i drugim slavenskim jezicima. *Suvremena lingvistika* 14, 79: 1–20.
- Corder, P. (1967) The significance of learner's errors. *International Review of Applied Linguistics*, 161–170; file:///C:/Users/User/Downloads/Corder%201968.pdf (20.8.2018.)
- Glovacki-Bernardi, Z. (2017) *Osnove njemačke gramatike*. 6. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Griesshaber, W. (2013) *Die Profilanalyse für Deutsch als Diagnoseinstrument zur Sprachförderung*. https://www.uni-due.de/imperia/md/content/prodaz/griesshaber_profilanalyse_deutsch.pdf (20.8.2018.)
- Gulešić-Machata, M. i Udier, S. L. (2008) Izvorna odstupanja u hrvatskome kao inojezičnome. *Lahor* 3, 5: 19–33.
- Han, Z. i Odlin, T. (ur.) (2006) *Studies of Fossilization in Second Language Acquisition*. Clevedon U.K.: Multilingual Matters.
- Helbig, G. i Buscha, J. (2014) *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Berlin i München: Langenscheidt.
- Jelaska, Z. i sur. (2005) *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Jelaska, Z. i Kusin, I. (2005) Usustavljivanje naziva. U Jelaska, Z., *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 49–63.
- Klein, W. (1992) *Zweitspracherwerb: Eine Einführung*. Frankfurt am Main: Athenäum Verlag.
- Kleppin, K. (2007) *Fehler und Fehlerkorrektur*. Fernstudieneinheit 19. Berlin u. a.: Langenscheidt.
- Lütze-Miculinić, M. i Landsman Vinković, M. (2017) Wie gut beherrschen Germanistikstudenten und Deutschlehrer in Kroatien die Unterrichtssprache Deutsch? *Zagreber Germanistische Beiträge* 26, 277–302.
- Macan, Ž. i Kolaković, Z. (2008) Prijenosna odstupanja govornika njemačkoga u ovladavanju hrvatskim jezikom. *Lahor* 3, 5: 34–52.
- Mihaljević Džigunović, J. (2013) Interdisciplinarna istraživanja u području obrazovanja na primjeru glotodidaktike. *Sociologija i prostor* 51, 3: 471–491.
- Obad, L. i Šarić, A. (2015) Međujezik. *Život i škola*. LXI, 2: 135–141.
- Orsag, M. (2017) *Prijenosna odstupanja govornika njemačkoga jezika pri ovladavanju hrvatskim*. Neobjavljen diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Pon, L. i Keglević, A. (2015) Zur Grammatikkompetenz kroatischer DaF-Lernender nach Abschluss der Mittelschule. *Zagreber Germanistische Beiträge* 24, 277–294. Zagreb. <https://www.bib.irb.hr/826814> (20.8.2018.)
- Richards, J. C. i Schmidt, R. (2002) *Dictionary of language teaching and applied linguistics* (3. izd.). London: Longman.
- Silić, J. i Pranjaković, I. (2005) *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Smrtić, S. (2018) *Prijenosna odstupanja govornika njemačkoga pri ovladavanju hrvatskim i hrvatskoga pri ovladavanju njemačkim na razini B1*. Neobjavljen diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Spillner, B. (1991) *Error Analysis. A comprehensive bibliography*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Spillner, B. (2009) Was der Fremdsprachenunterricht von der Fehleranalyse erwarten darf. U Jung, U. O. H. (ur.) *Praktische Handreichung für Fremdsprachenlehrer* (5. izd.). Frankfurt am Main i dr.: Peter Lang.
- Svoboda, M. (2010) Muttersprachliche Interferenzen des Kroatischen auf den schriftlichen Ausdruck und das Übersetzen von muttersprachlichen Texten ins Deutsche bei DaF-Studierenden. *U Online Ausgabe des Sammelbandes zur interuniversitären Sommertagung an der Alpen-Adria-Universität in Klagenfurt vom 8.-10.7.2009*. Klagenfurt: Universität Klagenfurt, 1–18. https://nanopdf.com/download/m-svoboda_pdf (20.8.2018.)
- Thaler, E. (2012) *Englisch unterrichten: Grundlagen Kompetenzen Methoden*. Berlin: Cornelsen.

Truck-Biljan, N. (2018) Unterrichtssprache als Fachsprache für künftige kroatische Fremdsprachenlehrkräfte. *Scripta Manent* 12, 168–190. <http://scriptamanent.sdutsj.edus.si/ScriptaManent/article/view/248/165> (29.8.2018.)

Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje (2005) Zagreb – Strasbourg: Školska knjiga – Council of Europe.

TRANSFER ERRORS MADE BY CROATIAN SPEAKERS IN THE ACQUISITION OF GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE AT LEVEL B1

Transfer errors are a result of the transfer from a dominant language system to the L2system. The topic of this paper is transfer errors made by Croatian speakers in the acquisition of German as a foreign language at the B1 level. This paper analyses essays of eight learners of the German language at *Škola stranih jezika SC* in Zagreb whose mother tongue is Croatian. Therefore, the main purpose of this paper is to recognize and analyse grammatical errors which are made as a result of language transfer from Croatian as the mother tongue into German as a foreign language. The findings in this paper allow the conclusion that transfer errors in essays are most frequently made because of literal translation from Croatian into German.

Keywords: transfer errors, morphosyntax, Croatian as L1, German as L2, level B1

PRILOZI

PRILOG 1

Primjer sastavka na temu *Moje najbolje putovanje*

Meine Beste Reise

Ich war am September 2017 ins Budapest. Mein Freund Matija fuhr dem Auto. Die Reise bis Budapest hat 5 Stunde gedauert. Wir blieben in Infinity Party Herberge. Die Herberge war sehr schmutzig aber es war sehr billig und hattet viel jungen Leute. Der erste Tag (Freitag) liefen wir durch die Budapests Zentrum. Am Abends gingen wir in das Chinesisch Restaurant und wir aßen Wok. Nach das Gericht ging wir zu einem Party in der Herberge. Es war DJ party und es war sehr toll. Wir trafen Menschen aus der ganzen Welt. Der nächste Morgen war sehr schläfrig. Am Mittagessen in KFC war eine Szene: 15 Ungarische Polizisten in Zivil haben den Kriminelle verhaften. Es war sehr stressig und gespannt. Für die Beschwichtigung ging wir zum Bier. Am Abends ging liefen wir durch die Budapest und tranken Shots. Am Sonntag fuhren wir nach Hause. Das war meine beste Reise.

PRILOG 2

Primjer opisa slike

Auf dem Bild ist einen Haus. In diese Haus wohnt eine Famillie mit ihren Kindern. Im Haus haben sie viele Zimmer auf zwei Stock wie zum Beispiel: zwei Schlafzimmer, eine Küche, eine Wohnzimmer und eine Badezimmer. Die Zimmer sind sehr gross und modern gerüst. Im Erdgeschoss sind die Küche und die Wohnzimmer. Wann kommen sie im Haus dann kommen

sie direkt in die Küche. Die Küche hat ein Tisch auf welchem Familienmitglieder essen, ein Kühlschrank, einen Regal und ein Küchenherd. Weiter im Haus ist Wohnzimmer. Hier hat die Familie eine Sofa, der Herd und die Treppen für obere Stock. Auf dem Stock sind zwei Schlafzimmer mit die Betten, die Regale. Zwischen schlafzimmer ist eine Badezimmer mit eine Badewanne und die Toilette. Alle Mitglieder etwas arbeiten. Die Mutter bereitet die Essen vor. Eine Tochter isst im Küchen und zweite Tochter schreibt seine Hausaufgabe. Die Oma setzt auf die Sofa und lächeln. Vater ist aufgestanden und der Sohn putzt sich im Badezimmer die Zähne.

PRILOG 3

Primjer dijaloga

Dominik: Hallo Štef, wen wartest du?

Štef: Ich warte meine Frau. Sie ist im Einkaufszentrum. Morgen fahren wir ans Meer und sie will neuen Badeanzug kaufen. Was machst du hier?

D: Ich war mit meinem Sohn in Krankenhaus.

Š: Oh, tut mir leid. Was ist passiert?

D: Er hatte Autounfall. Er ist jetzt viel besser. Wo wohnst du jetzt? Wir haben uns so lange nicht gesehen.

Š: Ich wohne in Sveti Križ in Zagorje, und du?

D: Ich wohne in Zagreb mit meiner Frau in der Wohnung. Wie magst du leben in Sv. Križ?

Š: Es ist wunderbar. Dort habe ich Tiere und viele Pflanze, dort gibt es kein Probleme mit Stau in Verkehr oder nicht frisch Luft. Und dir?

D: Zagreb finde ich prima! Ich mag das ich kann viele verschiedene Dinge machen: ins Kino gehen, am Konzert und anders.

Š: Ich verstehe, du sollst ein Wochenende kommen in Zagorje und sehen wie gut ist es.

D: Danke, ich kann nächste Woche. Ist das OK?

Š: Super, sehen wir uns dort.

PRILOG 4

Primjer životopisa

Meine Name ist P1. Ich komme aus Veliki Prolog, Kroatien. Am Moment studiere ich Zahnmedizin an den Universität Zagreb. Früher habe ich „Tin Ujević“ Gymnasium und „Veliki Prolog“ Hauptschule besucht. In vergangenes Jahr habe ich für ein Monat das Praktikum bei Zahnarzt in Zagreb gemacht. Im Moment arbeite ich als Assistant an der Zahnmedizinische Fakultät Zagreb. Früher habe ich als Bäcker in Rehman, Deutschland gearbeitet. Ich bin sehr gut in Englisch und spreche ich ein bisschen Spanisch. Ich kann in Microsoft Office arbeiten und habe ich Führerschein, Klasse B. Ich beendete Musikprimarschule. Da habe ich Klavierspielen gelernt. Im Winter mag ich Skifahren gehen. In meiner Freizeit mag ich die Bücher lesen oder verbringe die Zeit draußen. Meine Familie ist nicht große. In Veliki Prolog lebe ich mit meinem Vater, meiner Mutter, meiner Schwestern und meinem Bruder. Meine Schwester heißt Ema und sie ist 27 Jahre alt. Mein Bruder heißt Mihael und er ist 15 Jahre alt. In Zagreb wohne ich mit meinem Freund in einer Wohnung.